

Ookjij kan meebeslissen!

Een onderzoek van de onderdelen het album van Tammo
en ookjij kan meebeslissen op werkbaarheid
voor moeilijk lerende jongeren
in de leeftijd van 12 tot 18 jaar.

Juni 2004
Plieger Philosophy
Marga H. Plieger

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	2
2.	WAT WORDT ER ONDERZOCHT	3
2.1	CENTRALE VRAAG	3
2.2	WAAROM WORDT HET ONDERZOCHT	4
3.	WELKE METHODE WORDT ERVOOR GEBRUIKT	5
4.	WAT ZIJN DE RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK	7
4.1	ALGEMEEN	7
4.2	HET ALBUM VAN TAMMO	7
4.3	HET ALBUM VAN TAMMO QUIZ	9
4.4	OOKJIJ KAN MEEBESLISSEN	10
5.	WAT IS DE CONCLUSIE	12
6.	UITWERKING	14
6.1	OPMERKINGEN	14
6.2	AANBEVELINGEN	15

BIJLAGE RESULTATEN/TABELLEN

1. Inleiding

De website ookkijj.nl is in oktober 2001 online gegaan. Deze speciaal ontwikkelde website voor jongeren met een verstandelijke beperking die moeilijk kunnen lezen voorziet in een grote behoefte want er zijn immers voor deze groep jongeren te weinig websites zoals ookkijj.nl op het internet te vinden.

De Stichting ookkijj.nl heeft nieuwe onderwerpen ontwikkeld voor de website, te weten het album van Tammo en ookkijj kan meebeslissen. Allebei de onderwerpen hebben een educatief karakter terwijl ookkijj kan meebeslissen in de vorm van een lespakket op de website zal verschijnen.

Om de werkbaarheid van de beide nieuwe onderdelen te testen heeft de Stichting ookkijj.nl een onderzoek laten uitvoeren bij jongeren met een verstandelijke beperking die moeilijk kunnen lezen. Hierbij is met name gelet of de nieuwe onderdelen werken qua navigatie, interesse, beeldmateriaal, teksten, inhoud en begrip.

Voor dit onderzoek zijn drieëntwintig moeilijk lerende leerlingen komende van vijf ZML scholen in de provincie Groningen uitgebreid geobserveerd en ondervraagd. In dit rapport zijn de resultaten van dit onderzoek verwerkt.

Wat en waarom wordt er onderzocht komt in hoofdstuk 2 aan de orde in de centrale vraagstelling. Daarna wordt de onderzoeksopzet in hoofdstuk 3 verder uitgewerkt. In hoofdstuk 4 komen de resultaten van het onderzoek aan de orde. Vervolgens wordt de conclusie in hoofdstuk 5 behandeld. Tot slot worden opmerkingen en adviezen in hoofdstuk 6 verwerkt.

In de bijlage zijn de resultaten weergegeven in tabellen.

2. Wat wordt er onderzocht

De makers van de website ookjij.nl hebben twee nieuwe onderdelen ontwikkeld voor de website, te weten het album van Tammo en ookjij kan meebeslissen. Om te zien of deze nieuwe onderdelen goed werken is een onderzoek ingesteld om middels observatie en vragen stellen erachter te komen wat goed en minder goed is aan de nieuwe onderdelen.

2.1 Centrale vraag

De centrale vraag van het onderzoek is: in hoeverre sluit het album van Tammo en ookjij kan meebeslissen aan bij de belevingswereld van jongeren met een verstandelijke beperking die moeilijk kunnen lezen.

Om antwoord te geven op deze vraag zijn er drieëntwintig moeilijk lerende leerlingen komende van vijf ZML scholen in de provincie Groningen uitgebreid geobserveerd en ondervraagd. Tijdens dit onderzoek is met name gelet op de onderdelen navigatie, interesse, beeldmateriaal, teksten, begrip, concentratie en inhoud.

Navigatie

Er is onderscheid gemaakt tussen algemene menunavigatie en navigatie binnen de onderwerpen zelf. Er is speciaal gelet op het omgaan met de muis en met name het klikken op de juiste buttons. (hoe is de oog-hand coördinatie)

Interesse, beeldmateriaal,

Gekeken is of de leerlingen zichtbaar geïnteresseerd zijn in het onderwerp en op welke manier dit verbaal en non verbaal wordt aangegeven. Op deze manier is ook gekeken naar de verbale en non verbale reactie op het beeldmateriaal waarbij tevens gelet is of er mogelijk onderscheid wordt gemaakt tussen strip en fotoverhaal.

Teksten, begrip, concentratie en inhoud

Er is met name onderzocht of de gesproken en geschreven teksten kunnen worden gevolgd door de jongere met een verstandelijke beperking zowel op auditief alsmede op visueel gebied. Tevens is onderzocht of de jongeren de teksten ook begrijpen.

Bij concentratie wordt gekeken hoe lang de jongere (onverstoorbaar) doorwerkt aan een onderwerp.

De inhoudscore geeft aan of de jongeren de inhoud en dan met name het onderwerp goed kunnen volgen en begrijpen.

Opmerking over de quiz van Tammo

Er is gelet op het aantal goede antwoorden onder het kopje score. (zie tabel IV) Tevens is er gelet op niveau van de quiz en of de leerlingen dat konden volgen. Het is mogelijk dat om wat voor reden ook een leerling niet het goede antwoord heeft gegeven terwijl hij wel het niveau van de quiz kan volgen.

Onderliggende zaken

Er is tijdens dit onderzoek zijdelings aandacht besteed aan onderliggende zaken die mogelijkerwijs van invloed kunnen zijn op het antwoord geven op de centrale vraag. Hierbij kan men denken aan leeftijd, leesvaardigheid, internetervaring en ookjij ervaring. (zie tabel I)

2.2 Waaron wordt het onderzocht

De Stichting ookjij.nl wil door middel van dit onderzoek weten of ze op de goede weg zitten met deze beide nieuwe onderdelen, het album van Tammo en ookjij kan meebeslissen. Dit heeft alles te maken met het meer educatieve karakter van de nieuwe onderwerpen.

In hoeverre sluiten deze nieuwe onderwerpen aan bij de belevingswereld van de jongere met een verstandelijke beperking. Is de doelgroep nieuwsgierig om meer te willen weten over vroeger en over politiek.

Als de jongeren met een verstandelijke beperking inderdaad meer willen weten over vroeger en over politiek wat vinden ze dan leerzaam en waar willen ze meer over weten? Op deze manier kan de Stichting rekening houden met de bezoekers van hun website door hierop in te spelen met interessante onderwerpen die de doelgroep aanspreekt.

3. Onderzoeksopzet

Er is gekozen voor een gecombineerde observatie en vraagmethode. Daarvoor zijn er vijf ZML scholen in de provincie Groningen bezocht te weten:

De Meerpaal in Groningen
De Wingerd in Groningen
Meentschool in Winschoten
Meidoornschoon in Stadskanaal
Margaretha Hardenberg school in Veendam

Onderzoekperiode

Juni 2004. De leerlingen zijn geobserveerd van 7 t/m 10 juni 2004.

De onderzochte groep leerlingen

Per school zijn er vijf leerlingen door twee onderzoekers geobserveerd. Deze leerlingen verschillen qua leeftijd, ontwikkelingsniveau, leesvaardigheid en geslacht. In dit onderzoek gaat het om ZML leerlingen in de leeftijdscategorie van twaalf tot achttien jaar. In totaal zijn er drieëntwintig leerlingen geobserveerd.

Er is in het gehele onderzoek één leerling volledig buiten beschouwing gelaten gezien het feit dat hij voortdurend om zich heen zat te kijken. Hij had zichtbaar veel moeite met de computer en bleef om zich heen kijken in plaats van naar de computer.

Werkwijze

Ten eerste is vooraf aan de leerlingen duidelijk gemaakt dat de nieuwe onderdelen van de website worden getest en niet de moeilijk lerende leerling zelf. Ten tweede is aan de leerlingen gevraagd om zoveel mogelijk hardop te denken om achter hun verwachtingspatronen te komen. Bovendien is vooraf een aantal vragen gesteld over het computergebruik van de leerlingen.

Er is geprobeerd om de omstandigheden voor de onderzochte leerlingen zoveel mogelijk gelijk te houden om op deze manier geen vertekende uitkomsten te krijgen. Daarom is er veel gebruik gemaakt van een laptop omdat de scholen zelf niet altijd even goede internetverbindingen bleken te hebben.

Tevens is er waar mogelijk gebruik gemaakt van aparte ruimtes waar rustig gewerkt kon worden. Per leerling is er ongeveer twintig tot dertig minuten uitgetrokken.

Het is bij dit onderzoek van belang om niet alleen kwantitatieve meetgegevens te verzamelen maar ook kwalitatieve. Dit ook in verband met sociaal wenselijk gedrag. Dat is gebeurd door vooraf en tussentijds (het onderwerp wordt dan even stilgelegd) vragen te stellen aan de leerlingen. Er is hierbij geprobeerd om zoveel mogelijk een eensluidende protocol te hanteren om een evenwichtig beeld te krijgen. Aan de hand van een vast onderzoeksprotocol die in de bijlage in tabellen zijn weergegeven zijn de leerlingen geobserveerd. (zie bijlage 1 t/m 6)

Relevante opmerkingen

Bij het album van Tammo mochten de leerlingen zelf het voor hen leukste onderwerp uitkiezen. Afhankelijk van de tijd zijn er twee of drie onderdelen van het album per leerling onderzocht.

Ookjij kan meebeslissen is niet door iedereen afgenomen. Eén meisje had pauze en wilde graag eten. Drie andere leerlingen zijn zo lang met Tammo bezig geweest dat er geen tijd meer was voor ookjij kan meebeslissen. Bij alle 4 zijn we met het onderdeel Tammo begonnen.

Sociale wenselijkheid

Het is moeilijk na te gaan in hoeverre sociale wenselijkheid een rol speelt in het antwoord geven op vragen en geconcentreerd bezig blijven met het bekijken van de nieuwe onderwerpen. Dat het een rol speelt mag duidelijk zijn.

4. Wat zijn de resultaten van het onderzoek

De resultaten van het onderzoek zijn verdeeld over het onderwerp het album van Tammo, quiz en ookjij kan meebeslissen.

4.1 Algemeen

Van de drieëntwintig leerlingen hebben zeventien leerlingen een computer thuis, waarvan elf computers met internetverbinding. Als er geen computer in huis is dan zeggen deze leerlingen bijna allemaal dat ze een gameboy hebben. Negen leerlingen bezoeken de website ookjij.nl in meer of mindere mate. De anderen hebben er geen ervaring mee. Dit kan ook schoolafhankelijk zijn. Opvallend is dat alle onderzochte leerlingen van de Margaretha Hardenberg school in Veendam de website meerdere keren hebben bezocht.

Ongeveer de helft van de onderzochte doelgroep kan goed lezen. Een derde kan de teksten een beetje meelesen. Terwijl een vijfde niet kan lezen. Meer dan driekwart heeft internetervaring. Dat is goed te merken. Er zijn slechts drie leerlingen die moeite hebben met navigeren. Waarvan twee na enige begeleiding zelfstandig verder kunnen navigeren. Eén leerling blijft moeite houden met de navigatie. De rest kan het goed tot redelijk. Ruim driekwart bezoekt dan ook regelmatig het internet. (zie bijlage I)

4.2 Het album van Tammo

Geschiedenis

Iets meer dan helft van de onderzochte leerlingen weet niet wat geschiedenis is en wat ermee bedoeld wordt. De groep die niet weet wat geschiedenis is kan ook geen oude dingen noemen. Bijna de helft van de ondervraagden kan dat wel. (zie bijlage III)

Navigatie

Slechts één leerling blijft ook na uitleg moeite houden met de navigatie. Ruim driekwart gaat bijzonder vaardig en snel met de knoppen om. (zie bijlage II)

Interesse

Het grootste gedeelte van de onderzochte groep is zichtbaar geïnteresseerd in het album van Tammo. Twee leerlingen zijn niet geïnteresseerd. Dat heeft mede te maken met hun ontwikkelingsniveau. Ze begrijpen er weinig tot niets van.

Beeldmateriaal

Het beeldmateriaal wordt door bijna de hele onderzochte groep goed ontvangen. Men kan er goed mee werken. Drie leerlingen zijn niet tevreden over het beeldmateriaal. De eerste noemt het kinderachtig maar kan niet aangeven waarom. De tweede vindt het beeldmateriaal te statisch. De monden bewegen niet mee als er gesproken wordt. De derde jongere geeft aan dat het beeldmateriaal te langzaam gaat.

Vijf van de vijftien bezoekers van het onderdeel patat surft naar de extra schermen waarin uitleg wordt gegeven over de ontdekking van de aardappel en hoe een aardappel groeit.

Teksten

Tweederde van de onderzochte groep kan de gesproken en geschreven teksten goed volgen. Drie leerlingen die de teksten goed kunnen volgen vinden dat het te langzaam gaat. Eén van deze leerlingen geeft aan dat de teksten niet met het beeld kloppen.

Drie leerlingen hebben er in meer of mindere mate moeite mee. Vier kunnen de teksten niet goed volgen.

Begrip

Tweederde begrijpt waar het over gaat binnen het album van Tammo. FC Groningen wordt het beste begrepen. Iets meer dan een kwart begrijpt niet alles van het album.

Concentratie

Iedereen blijft zeer geconcentreerd werken aan het album. Er is één leerling die niet geconcentreerd is en daardoor ook de inhoud volledig mist.

Inhoud

De meeste leerlingen kunnen de inhoud goed volgen. Vier leerlingen hebben er in meer of mindere mate moeite mee en slechts één leerling kan het echt niet volgen.

Alle leerlingen kennen en herkennen de onderwerpen patat en FC Groningen. Een kwart van de leerlingen kent Bourtange. Ze zijn allen afkomstig uit Stadskanaal en Veendam. Drie leerlingen hebben weleens van Bommen Berend gehoord. Zij komen uit de stad Groningen.

Nieuwe onderwerpen voor het album

Het is voor de meeste leerlingen moeilijk om nieuwe onderwerpen voor het album te noemen. De volgende onderwerpen worden genoemd: De Tweede Wereld Oorlog, de tijd na de Tweede Wereld Oorlog, de riddertijd, scholen van vroeger en leven in huizen, kanalen graven en hoe de vissen erin komen.

4.3 Het album van Tammo Quiz

Alle leerlingen zijn aangenaam verrast als er na het album een quiz komt. De tweede keer letten ze dan ook beter op tijdens het fotoverhaal van Tammo. Iedereen is gedreven om het goede antwoord te geven. Als iemand de concentratie al wat had verloren veerde hij weer op bij de quiz.

Navigatie

Bijna iedereen kan goed navigeren binnen de quiz. Eén jongere die niet kon lezen had er geen kaas van gegeten en ging achter de bewegende rondjes bovenin het beeldscherm aan. Ook na uitleg bleef ze achter de bewegende rondjes aangaan.

Interesse

Alle leerlingen zijn enthousiast over de quiz. Het grootste gedeelte van de doelgroep is zeer geïnteresseerd in de quiz. Een paar vinden het grappig en een paar zijn bijzonder geïnteresseerd in de plaatjes en de geluiden.

Beeldmateriaal

Bijna alle leerlingen zijn positief over het beeldmateriaal en kunnen er goed mee werken.

Teksten

Zowel de geschreven als gesproken teksten zijn voor de meesten goed te volgen. Zowel de vragen als de antwoorden worden op een prikkelende manier voorgelezen. De meeste leerlingen reageren hier sterk op.

Concentratie

Bijna driekwart van de leerlingen is goed geconcentreerd bezig met de quiz. Een kwart van de leerlingen is in meer of mindere mate geconcentreerd. Eén jongere die het album van Tammo ook kinderachtig vond kon zich niet op de quiz, die hij overigens grappig vond, concentreren.

Score

Meer dan de helft kan de goede antwoorden op de vragen van de quiz geven. Iets minder dan de helft kan niet direct de goede antwoorden geven, desondanks vinden ze de quiz wel erg leuk.

Begrip

Driekwart van de leerlingen begrijpt waar de quiz over gaat. Een kwart begrijpt in meer of mindere mate waar het over gaat. Eén leerling begrijpt niet waar het over gaat. De leerlingen die het wel hebben begrepen, hebben niet altijd de juiste antwoorden kunnen geven op de vragen.

Ookjij kan meebeslissen

Politiek

Bijna driekwart van de onderzochte leerlingen heeft een idee of weet wat politiek is. Een paar leerlingen hebben op deze vraag Balkenende geantwoord. De koningin en de regering werden ook genoemd. Al deze antwoorden op de vraag geven aan dat de leerlingen een idee hebben welke richting het opgaat.

Navigatie

Slechts één leerling blijft ook na uitleg moeite houden met de navigatie. De anderen gaan bijzonder vaardig en snel met de knoppen om.

Interesse

Bijna driekwart van de onderzochte groep is zichtbaar geïnteresseerd in ookjij kan meebeslissen. Twee leerlingen zijn niet geïnteresseerd. Ze geven aan dat ze het saai vinden.

Beeldmateriaal

Het beeldmateriaal wordt door bijna de hele onderzochte groep goed ontvangen. Men kan er goed mee werken. Twee leerlingen zijn niet tevreden over het beeldmateriaal. De eerste noemt het verwarrend mede in verband met de vuilniswagen waar ookjij.nl op staat. De tweede vindt het beeldmateriaal te statisch. De monden bewegen niet mee als er gesproken wordt.

Teksten

Bijna tweederde van de leerlingen kan goed overweg met de gesproken en geschreven teksten. Vier leerlingen hebben er moeite mee. Eén jongere vindt de teksten te lang. De andere twee begrijpen de gesproken en gelezen teksten wel maar vinden dat het allemaal te langzaam gaat. De laatste geeft aan dat de teksten niet met het beeld kloppen.

Begrip

De helft van de ondervraagde groep begrijpt waar ookjij kan meebeslissen over gaat. De rest heeft er moeite mee. Drie leerlingen begrijpen er niet veel van.

Concentratie

Opvallend blijft ook hier de concentratie. Tweederde van de leerlingen blijft goed geconcentreerd werken en eenderde is in meer of mindere mate geconcentreerd.

Inhoud

Bijna driekwart van de geobserveerde leerlingen kan de inhoud goed volgen. De rest heeft er in meer of mindere mate moeite met het volgen van de inhoud.

Jaap en Lisa

Bijna driekwart van de leerlingen geeft aan Jaap en Lisa leuk te vinden. Wat ze leuk vinden is voor sommigen moeilijk te zeggen. Een aantal zegt ze grappig te vinden. Meer dan de helft vindt het verhaal rondom Jaap en Lisa leuker dan het fotoverhaal. Een derde geeft aan allebei leuk te vinden. Drie leerlingen geven aan het fotoverhaal leuker te vinden dan Jaap en Lisa.

Fotoverhaal

De helft van de leerlingen is positief over het fotoverhaal. De andere helft is in meer of mindere mate positief. De foto's worden door een aantal te klein gevonden. Ze roepen niet altijd herkenning op.

5. Wat is de conclusie

In hoeverre sluit het album van Tammo en ookjij kan meebeslissen aan bij de belevingswereld van verstandelijk gehandicapte jongeren die moeilijk kunnen lezen.

Het album van Tammo

De navigatie werkt prima. Bijna alle leerlingen kunnen goed navigeren binnen de onderdelen. Bijna alle leerlingen zijn geïnteresseerd in het album van Tammo. De leerlingen kunnen goed werken met het beeldmateriaal. De geschreven en gesproken teksten zijn over het algemeen goed te volgen. Bijna driekwart van de jongeren begrijpt goed waar het over gaat. Iedereen blijft geconcentreerd werken aan het onderdeel. Bijna alle leerlingen kunnen de inhoud goed volgen. De quiz wordt door alle leerlingen enthousiast ontvangen. Op één leerling na kan iedereen er zich goed doorheen bewegen.

Conclusie het album van Tammo

Met het album van Tammo is de Stichting ookjij.nl geslaagd in haar opzet. Het album van Tammo sluit goed aan bij de belevingswereld van jongeren met een verstandelijke beperking die moeilijk kunnen lezen.

Ookjij kan meebeslissen

Net zoals bij het album van Tammo werkt ook hier de navigatie prima. De leerlingen zijn geïnteresseerd in ookjij kan meebeslissen. Met het beeldmateriaal is goed te werken. De geschreven en gesproken teksten zijn door de meeste leerlingen goed te volgen. De helft begrijpt waar het over gaat. Terwijl een derde in meer of mindere mate begrijpt waar het over gaat. Ook hier blijven de leerlingen geconcentreerd werken. Bijna driekwart kan de inhoud goed volgen.

Conclusie ookjij kan meebeslissen

De Stichting ookjij.nl is met ookjij kan meebeslissen geslaagd in haar opzet. Ookjij kan meebeslissen sluit goed aan bij de belevingswereld van jongeren met een verstandelijke beperking die moeilijk kunnen lezen.

Educatieve karakter

De Stichting Ookjij.nl voorziet met deze twee nieuwe onderdelen duidelijk in een behoefte bij verstandelijk gehandicapte jongeren die moeilijk kunnen lezen. De onderwerpen Tammo en ookjij kan meebeslissen zijn beide onderwerpen die met name de oudere doelgroep ook meer aanspreekt.

Het educatieve karakter in beide onderdelen geeft de ZML-scholen in Nederland de ruimte om op een leerzame manier een stukje geschiedenis en staatsinrichting via het internet aan hun leerlingen aan te bieden. De scholen zijn daar bijzonder enthousiast over.

Onderliggende zaken

De leesvaardigheid heeft invloed op het bekijken van de onderdelen. Sommige leerlingen zijn zo geconcentreerd aan het meelezen dat het lijkt alsof ze de inhoud van het gelezene en gesprokene niet opnemen. Leerlingen die niet kunnen lezen hebben meer moeite met de teksten.

6. Uitwerkingen

In dit hoofdstuk komen opmerkingen en aanbevelingen van leerlingen en onderzoekers aan de orde.

6.1 Opmerkingen

Het album van Tammo

1. Stukjes van Tammo duren lang waardoor de leerlingen de inhoud moeilijk kunnen vasthouden. Dit in vergelijking met Politiek waar de leerlingen minder moeite hebben om antwoord te geven waarover het gaat. Daar zijn de stukjes korter.
2. Na een beetje uitleg krijgen zelfs de leerlingen die in het begin moeite hebben met de navigatie het snel onder de knie. Dit geeft de gebruiksvriendelijkheid van het programma aan.
3. Sommige hebben in de gaten dat de niet goede antwoorden ook mee worden geteld.
4. De geluiden binnen het onderdeel Tammo vindt iedereen zichtbaar leuk.
5. Er zijn twee leerlingen die de Willemkop omgedraaid zien en dat uiten bij de voorstelling in Bourtange.
6. Er zijn vier leerlingen die het kerkje zien instorten bij Bommen Berend.
7. Er was niemand die bewust op de foute antwoorden heeft gedrukt bij de quiz.
8. De wasmachine en aardappelmeel zaaien verwarring. Een wasmachine maakt vuile kleding schoon. Toch geen aardappels?
9. De quiz wordt door iedereen zichtbaar leuk gevonden ook door de leerlingen die moeite hebben met het geven van het juiste antwoord.

Ookjij politiek

10. Overgang Jaap en Lisa en kijken op internet duurt te lang.
11. Opvallend is dat op één leerling na niemand meer wil weten over de onderwerpen
12. Meerdere leerlingen reageren op je moet wel je troep opruimen. Een stuk herkenning is belangrijk tussendoor. Dat kan een onderwerp als politiek wat verlevendigen.
13. Een leerling merkt op bij de regering en de tweede kamer dat als de bus stilstaat dan beweegt de bus en de mensen in de bus niet. Als de bus weer rijdt let de chauffeur niet op de weg maar kijkt hij nog steeds naar Jaap en Lisa.
14. Foto's mogen wel wat groter wordt vier keer opgemerkt.
15. Ik ga de site niet thuis bezoeken wordt twee keer opgemerkt.
16. Ik houd niet van politiek wordt zes keer opgemerkt.
17. Ik vind het leuk om iets te leren wordt vier keer opgemerkt.

18. Het stemgebruik is op één toon wordt twee keer opgemerkt.
19. Je moet veel leren als je president wilt worden.
20. Op de vraag wat is politiek hebben we het antwoord Balkenende en de koningin een + gegeven.
21. "Wat ik echt leuk vind is de site lachen.nl" merkte een leerling op.

6.2 Aanbevelingen:

Het album van Tammo

1. Beelden moeten meer bewegen. Ter illustratie: het album van Tammo wordt door sommige leerlingen te statisch gevonden. Tammo en Geeske zie je niet praten,. Als Tammo zegt: "dit zijn oude foto's", dan moet je ook oude foto's laten zien.
2. Hanteer een andere volgorde bij patat van schermen en geluid. De overgang van de aardappel naar hoe maak je aardappelmeel is groot. Een logische volgorde is: In de fabriek wordt er aardappelmeel van gemaakt en daarna hoe maak je aardappelmeel.
3. Haal het bewegende balletje uit de quiz. Het bewegende balletje in de quiz leidt af.
4. Geef de oplichtende letters in de quiz een andere kleur. (bv. a. zwart, b blauw en c rood, de letters a, b en c eruit laten springen).

Ookjij kan meebeslissen

5. Jaap en Lisa kortere dialogen laten uitspreken en het beeldverhaal verlevendigen en kloppend maken met de tekst. De dialogen in ookjij kan meebeslissen worden door sommigen te lang gevonden. Het fotoverhaal wordt door sommigen als saai ervaren. Jaap en Lisa vinden de leerlingen in het algemeen leuker. > bv. Er wordt gesproken over het torentje van de premier. Laat dan een foto van het torentje zien met bv. een kringetje eromheen.
6. De foto's groter maken in Jaap en Lisa.
7. Een spelelement invoeren bij Jaap en Lisa in de vorm van een quiz net zo als bij Tammo. Dit ook vooraf aankondigen.
8. Stemgebruik bij ookjij kan meebeslissen kan levendiger.
9. Foto's groter afdrukken en meer herkenningspunten inbouwen. bv Balkenende of de koningin.
10. Een overweging is om nog een keer te gaan onderzoeken op alleen het onderdeel ookjij kan meebeslissen. Zeker als het helemaal klaar is. Tijdens onderhavig onderzoek was alleen het eerste deel afspraken en regels klaar. Het eerste deel regels en afspraken en het eerste gedeelte van het derde deel de regering en de tweede kamer is met name onderzocht.

Bijlage I Protocollen/Tabellen

Qua computergebruik en navigatie de doelgroep in kaart.

Leerling	Leeftijd	Leesvaardigheid	Navigatie	Internetervaring	Ookjij ervaring
1	13 jr.	+	+	+	-
2	12 jr.	+	+	+	-
3	12 jr.	+	+	+	-
4	12 jr.	+/-	+	+	-
5	12 jr.	-	+/-	+	-
6	?	-	-	-	-
7	17 jr.	-	+/-	-	-
8	16 jr.	+	-	+	+
9	17 jr.	+/-	+	+	+
10	16 jr.	+/-	+	+	-
11	13 jr.	+	+	+	-
12	14 jr.	-	+	+	-
13	12 jr.	+/-	+	+	-
14	15 jr.	+	+	+	+
15	14 jr.	+	+	+	+
16	14 jr.	+	+	-	-
17	?	-	-	-	-
18	16 jr.	+/-	+/-	-	-
19	15 jr.	+	+	+	+
20	14 jr.	+	+	+	+
21	15 jr.	+/-	+	+	+
22	15 jr.	+	+	+	+
23	14 jr.	+/-	+	+	+

Uitleg

- + goed/positief
- +/- in meer of mindere mate
- niet/negatief

Navigatie

74% van de doelgroep kan goed navigeren
 13% van de doelgroep kan navigeren na enige uitleg
 13% heeft de navigatie totaal niet onder controle

Internetervaring

78% heeft internetervaring
 22% geen internetervaring

Ookjij ervaring

61% heeft de site nog nooit bezocht

39% heeft de site bezocht

Leesvaardigheid

48% kan lezen

30% kan een beetje lezen

22% kan niet lezen

Bijlage II

Het album van Tammo algemeen

	navigatie	interesse	beeldmateriaal	teksten	begrip	concentratie	inhoud
1	+	+	+	+ te langzaam	+	+	+
2	+	+	+	+ te langzaam	+	+	+
3	+	+	+	+	+	+/-	+
4	+/-	-	+	+	-	+	+
5	+/-	-	+	-	-	+/-	+/-
6	-	+	+	-	-	+	+/-
7	+/-	+/-	+	-	-	+	-
8	+/-	+	+	-	-	+	+
9	+	-	-	+/-	-	-	+
10	+	+	+	+	+	+	+
11	+	+	+	+	+	+	+
12	+	+	+	+	+	+	+
13	+	+	+	+	-	+	+
14	+	+	+	+	+	+	+
15	+	+	+	+	+	+	+
16	+	+	+	+	-	+	+
17							
18	+/-	+	+	+/-	-	+	+
19	+	+/-	-	+	+	+/-	+/-
20	+	+/-	+	+	+	+/-	+/-
21	+	+/-	-	+/-	+	+/-	+
22	+	+	+	+	+	+/-	+
23	+	+/-	+	+	+	+/-	+

Navigatie

73% van de doelgroep kan goed met de navigatie binnen het album van Tammo overweg

23% van de doelgroep kan navigeren na enige uitleg

4% heeft de navigatie totaal niet onder controle

Interesse

64% is geïnteresseerd in het album van Tammo

23% is een beetje geïnteresseerd

13% is totaal niet geïnteresseerd

Beeldmateriaal

86% is positief over het beeldmateriaal en kan er goed mee werken

14% is er niet tevreden over doch kan er wel mee werken

Teksten

68% kan de gesproken en geschreven teksten goed volgen

14% kan de gesproken en geschreven teksten in meer of mindere mate volgen

18% kan de gesproken en gelezen teksten niet volgen

Begrip

73% heeft de inhoud van het album van Tammo begrepen

27% heeft de inhoud van het album van Tammo niet begrepen

Concentratie

64% is goed geconcentreerd bezig met het bezoeken van het album van Tammo

32% is in meer of mindere mate geconcentreerd

4% is in het geheel niet geconcentreerd

Inhoud

78% kan de inhoud goed volgen

18% heeft in meer of mindere mate moeite met het volgen van de inhoud

4% kan de inhoud niet volgen

1^e spontane voorkeur voor een onderwerp

36% kiest voor FC Groningen

31% kiest voor Bourtange

27% kiest voor patat

4% kiest voor Bommen Berend

Herkenning onderwerp

100% herkent de onderwerpen FC Groningen en patat..

27% weet wat er met Bourtange wordt bedoeld. (score met name in Stadskanaal en Veendam)

18% heeft weleens van Bommen Berend gehoord. (score met name in de stad Groningen)

Tabel III**Het album van Tammo algemeen vervolg**

	weet wat geschiedenis is	kan oude dingen noemen	nieuwe onderwerpen	voorkeur onderwerp
1	+	+ fotoalbums	2 ^e W.O.	FC Groningen
2	+	+ fotoalbums	2 ^e W.O.	Bommen B
3	+	+ zilveren tientje	geen	FC Groningen
4	-	-	geen	patat
5	-	-	geen	patat
6	-	-	geen	Bourtange (toeval)
7	-	-	geen	FC Groningen
8	-	-	geen	Bourtange
9	+	+ alles in Bosnië achtergelaten	geen	Bourtange
10	-	+ oude foto's	geen	patat
11	+/-	+ moeder heeft oude dingen thuis	geen	patat
12	-	-	geen	FC Groningen
13	- ligt op puntje van zijn tong	+ oude vaas, bord	geen	FC Groningen
14	+	-	tijd na de 2 ^e W.O.	patat
15	+	+ boog (pijl en)	riddertijd	FC Groningen
16	-	-	geen	Bourtange
17				
18	-	-	geen	Bourtange
19	-	+ oude computers	geen	FC Groningen
20	+	+ oude foto's	geen	Bourtange
21	+	+/-	scholen van vroeger	Bourtange
22	+	+/-	leven in huizen kanalen graven en hoe de vissen erin komen	patat
23	-	-	geen	FC Groningen

Geschiedenis

41% van de leerlingen weet wat geschiedenis is

4% weet een beetje wat geschiedenis is

55% weet niet wat geschiedenis is

Oude dingen

46% kan oude dingen van vroeger opnoemen

9% weet wel wat oude dingen zijn maar zegt ze niet in huis te hebben

45% weet geen oude dingen te noemen

Nieuwe onderwerpen

72% weet geen nieuwe onderwerpen voor het album van Tammo

28% weet nieuwe onderwerpen te noemen voor het album van Tammo

Tabel IV

Het album van Tammo Quiz

	navigatie	interesse	beeldmateriaal	teksten	begrip	concentratie	score
1	+	+	+	+	+	+	+
2	+	+	+	+	+	+	+
3	+	+/-	+	+	+	+/-	+
4	+/-	+	+	+	+	+	-
5	+/-	+/-	+/-	-	-	+/-	-
6	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+	-
7	+/-	+	+	+	+/-	+	-
8	+/-	+	+	+	+/-	+	-
9	+	+	+	+	+	-	-
10	+	+	+	+	+	+	+
11	+	+	+	+	+	+	+
12	+	+/-	+	+	+	+	+
13	+	+	+	+/-	+	+	-
14	+	+	+	+	+	+	+
15	+	+	+	+	+	+	+
16	+	+	+	+/-	+	+	-
17							
18	+/-	+	+	+	+	+	-
19	+	+	+	+	+/-	+	-
20	+	+	+	+	+	+/-	+
21	+	+	+	+	+	+	+
22	+	+	+	+	+	+/-	+
23	+	+	+	+	+	+/-	+

Navigatie

73% kan goed navigeren binnen de quiz in het album van Tammo

23% kan navigeren na enige uitleg

4% kan niet navigeren binnen dit onderdeel

Interesse

82% is geïnteresseerd in de quiz

18% is in meer of mindere mate geïnteresseerd

Concentratie

73% is goed geconcentreerd bezig met de quiz
23% is in meer of mindere mate geconcentreerd
4% is in het geheel niet geconcentreerd

Score

55% kan een goed antwoord geven op de vragen van de quiz
45% kan geen goed antwoord geven op de vragen van de quiz

Niveau

78% kan dit niveau goed aan
18% heeft in meer of mindere mate moeite met het niveau
4% heeft moeite met het niveau van de quiz

Beeldmateriaal

90% is positief over het beeldmateriaal en kan er goed mee werken
10% is in meer of mindere mate positief over het beeldmateriaal en kan er redelijk mee werken

Tabel V

Ookjij politiek

	navigatie	interesse	beeldmateriaal	teksten	begrip	concentratie	Inhoud
1	+	-	-	+ te langzaam	-	+/-	+/-
2	+	+/-	+	+ te langzaam	+	+/-	+
3							
4	+	+	+	+	-	+	+
5							
6							
7							
8	-	+/-	+	-	-	+/-	+/-
9	+	+	+	+	+	+	+
10	+	+	+	+/-	+/-	+	+
11	+	+	+	+	+	+	+
12	+	+	+	+/-	+/-	+	+
13	+	+	+	+	+/-	+/-	+
14	+	+	+	+	+	+	+/-
15	+	+	+	+	+/-	+	+
16	+	+	+	+	+/-	+	+
17							
18	+/-	+	+	+	+	+	+
19	+	-	-	-	+	+	+/-
20	+	-	+	+	+/-	+/-	+/-
21	+	+	+	+	+	+	+
22	+	+	+	+	+	+	+
23	+	+	+	+	+	+/-	+

Navigatie

90% van de doelgroep kan goed navigeren binnen het onderdeel politiek

5% kan navigeren na enige uitleg

5% heeft de navigatie totaal niet onder controle

Interesse

72% is geïnteresseerd in ookjij kan meebeslissen

11% is een beetje geïnteresseerd

17% is totaal niet geïnteresseerd

Beeldmateriaal

83% is positief over het beeldmateriaal en kan er goed mee werken

17% is er niet tevreden over doch kan er wel mee werken

Teksten

78% kan de gesproken en geschreven teksten goed volgen

11% kan de gesproken en geschreven teksten in meer of mindere mate volgen

11% kan de gesproken en gelezen teksten niet volgen

Begrip

50% heeft de inhoud van ookjij politiek begrepen

33% heeft de inhoud in meer of mindere mate begrepen

17% heeft de inhoud niet begrepen

Concentratie

67% is goed geconcentreerd bezig met het onderdeel ookjij kan meebeslissen

33% is in meer of mindere mate geconcentreerd

Inhoud

73% kan de inhoud goed volgen

22% heeft in meer of mindere mate moeite met het volgen van de inhoud

5% kan de inhoud niet volgen

Tabel VI

Ook jij kan meebeslissen Jaap en Lisa

	Jaap en Lisa	fotoverhaal	Jaap en Lisa leuker dan fotoverhaal	Wat is politiek
1	+/-	+/-	allebei leuk	+
2	+	+/-	Jaap en Lisa leuker	+
3				
4	+	+/-	Jaap en Lisa leuker	-
5				
6				
7				
8	+	+/-	Jaap en Lisa leuker	-
9	+/-	+	allebei leuk	+
10	+	+	allebei leuk	+
11	+	+	Jaap en Lisa leuker	+
12	+	+/-	Jaap en Lisa leuker	-
13	+	+	allebei leuk	-
14	+/-	+/-	Jaap en Lisa leuker	+
15	+/-	+	fotoverhaal leuker	+
16	+	+/-	Jaap en Lisa leuker	-
17				
18	+	+	Jaap en Lisa leuker	+
19	+	+/-	Jaap en Lisa leuker	+
20	+/-	+/-	fotoverhaal leuker dan de strip	+
21	+	+	fotoverhaal leuker dan de strip	+
22	+	+	allebei leuk	+
23	+	+	allebei leuk	+

Jaap en Lisa

72% vinden Jaap en Lisa leuk

28% geeft aan: "het gaat wel met Jaap en Lisa"

Fotoverhaal

50% is positief over het fotoverhaal

50% is in meer of mindere mate positief over het fotoverhaal

Jaap en Lisa leuker dan het fotoverhaal

56% vindt Jaap en Lisa leuker dan het fotoverhaal

33% vindt allebei leuk

11% vindt het fotoverhaal leuker

Wat is politiek

72% weet wat politiek is

28% weet niet wat politiek is